

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДСЕСТРИНСТВА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН У РІВНЕНЬКОМУ БАЗОВОМУ МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Резюме. Досліджено теоретичні питання формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців сестринської справи. Аргументовано, що в контексті оновлення та реформування медичної галузі принципово важливим стає питання формування нової генерації спеціалістів сестринської справи. Вони покликані мати не лише глибоку теоретичну та практичну професійну підготовку, а й володіти здатністю творчо використовувати сучасні надбання в медицині шляхом дослідницької діяльності. Роль викладача полягає в тому, щоб використовувати технології навчання, орієнтовані на дослідницьку діяльність студентів. У формуванні дослідницької компетентності в студентів Рівненського базового медичного коледжу викладачі дотримувалися низки вимог, які охарактеризовані в статті.

Ключові слова: дослідницька компетентність, сестринська справа, фахівці медсестринства, професійна підготовка, педагогічні технології.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток сучасної професійної освіти України різного профільного спрямування свідчить, що нині пріоритетним напрямом вищої школи є організація такого освітнього процесу, в якому майбутній фахівець міг би стати суб'єктом власного професійного становлення та розвитку, здатного адаптуватися до нових умов діяльності за фахом. У контексті оновлення та реформування медичної галузі принципово важливим стає питання формування нової генерації спеціалістів сестринської справи, які не лише мають глибоку теоретичну та практичну професійну підготовку, а й володіють здатністю творчо використовувати сучасні надбання в медицині. Робота сучасних фахівців медсестринства передбачає сформованість у них умінь творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватись у науковій інформації, визначати стратегію власного професійного розвитку та саморозвитку, послідовно й безперервно вдосконалюватися, бути відкритим для отримання нового досвіду, новатором наукових ідей та ін., що актуалізує проблему сприяння формуванню у них дослідницької компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема визначення сутності та формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців була предметом досліджень сучасних науковців. Дослідники визначали сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність» [5]; характеризувати складові елементи цього феномену [9]; створювали модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки [1; 4], наголошували, що розвиток дослідницьких умінь є основою формування наукового світогляду студентів вищих навчальних закладів [6]. Про важливість формування дослідницької компетентності ще в учнівській молоді зазначали науковці, які розглядали її як процес формування особистісно-осмисленого досвіду здійснення навчально-дослідницької діяльності школярами [7; 8]. Особлива увага науковців приділяється проблемі формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців різного профілю підготовки: інженера-педагога [1], викладачів вищих навчальних закладів в умовах магистратури [2], майбутнього вчителя хімії в системі вищої освіти [3] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових розвідок засвідчив, що анонсована проблема є актуальною і заслуговує поглибленого вивчення у контексті професійної підготовки у ВНЗ різного спрямування, однак формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців сестринської справи ще не було висвітлено в науковій літературі, що окреслюємо як не вирішену раніше частину загальної проблеми.

Мета статті – визначення специфічних ознак формування дослідницької компетентності майбутніх молодших спеціалістів у процесі вивчення фахових дисциплін у Рівненському базовому медичному коледжі.

Виклад основного матеріалу. Формування дослідницької компетентності майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи передбачає орієнтацію навчання студентів у медичному коледжі на виконання певних дій, спрямованих на розвиток творчого потенціалу в кожного студента. З цією метою доцільно використовувати педагогічні технології, що орієнтують на діяльність, зокрема, на дослідницьку діяльність.

Зорієнтованість студентів на дослідницьку діяльність передбачає організацію їхньої самостійної роботи в напрямі не лише опанування необхідними і достатніми знаннями, а й визначення певних проблемних аспектів, що спонукатимуть їх до поглибленого дослідження анонованих проблем. Уточнення конкретних професійно-навчальних ситуацій спонукатиме студентів до пошуків шляхів їх розв'язання шляхом вивчення дослідженості проблеми. Таким чином, майбутні фахівці сестринської справи зосереджуватимуть свою увагу на всебічному теоретичному аналізі результатів дослідження визначеної проблеми, тобто, проводитимуть наукові розвідки.

Роль викладача в організації дослідницької діяльності студентів полягає в тому, щоб використати такі педагогічні технології, які в своїй концептуальній основі спираються на діяльнісний підхід в процесі організації освіти. Такими є технології навчання, орієнтовані на дослідницьку діяльність. До основних методів означених технологій відносяться:

- навчання на досвіді з аналізом та обговоренням можливих професійних помилок, яких можуть припуститися студенти під час виконання професійних функцій у змодельованих ситуаціях, аргументацією доцільності виконання професійних дій, які на думку студентів будуть більш доречними у даній ситуації;
- робота в малих групах з метою обговорення напрямів дослідження та висунення можливих оптимальних варіантів вирішення професійних завдань;
- виконання дослідницьких практичних індивідуальних завдань, що сприяє активізації навчання на основі його самостійного планування й пояснення доцільності вибору способу проведення дослідження, спонукає студентів до самоосвітньої діяльності тощо.

Запропоновані методи навчання, зорієнтованого на дослідницьку діяльність, характеризуються основними ознаками технологічності і відображають концептуальність, системність, керованість, діагностичність.

У своїй концептуальній основі вони спираються на особистісно-орієнтований підхід в професійній освіті, який не ставить за мету формування особистості із задалегідь заданими властивостями, якостями, рівнем навченості та підготовленості. На основі створення умов для повноцінного розвитку особистості, її самовизначення та самоактуалізації, самореалізації її пізнавальних потреб, та інтенсивних самозмін у майбутніх фахівців сестринської справи викликається інтерес до проведення дослідницької діяльності, що є визначальним чинником у формуванні у них дослідницької компетентності.

Важливими ознаками системності у використанні педагогічних технологій, спрямованих на організацію дослідницької діяльності майбутніх фахівців медсестринства, є такі параметри:

- установка на особистісний розвиток кожного студента під час навчання у медичному коледжі;
- відповідність змісту дослідницьких завдань визначеним дидактичним цілям професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в коледжі;
- урахування й опора на суб'єктивний професійний досвід студентів, який вони здобувають під час участі у змодельованих професійно зорієнтованих ситуаціях, на практичних заняттях і під час практики в закладах охорони здоров'я, що мотивує їх до проведення дослідницької діяльності з метою поглибленого вивчення сутності роботи медичної сестри та вдосконалення професійних дій;
- необхідність поєднання різних форм, методів і засобів навчання в напрямі цілеспрямованого формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців медсестринства в коледжі;
- конструктивність взаємодії студентів і викладачів, що спрямовує педагогів медичного коледжу використовувати інтерактивні технології для організації оптимальних діалогічних взаємин на різних рівнях: «студент – студент», «викладач – студенти» та організації дослідницької діяльності студентів на рівні «студент – джерело інформації», в основі якої – діалог культур;
- активна самостійна пізнавальна діяльність майбутніх фахівців сестринської справи, що спонукає їх до проведення дослідницької роботи у напрямі професійного самовдосконалення.

Використовуючи технології навчання, спрямовані формування дослідницької компетентності в студентів Рівненського базового медичного коледжу, викладачі дотримувалися низки основних вимог.

1. Майбутні фахівці медсестринства активно долучалися до визначення основних цілей у проведенні певного дослідження. З цією метою вони склали структурно-логічну схему заняття, визначили в ній основні професійні поняття, процеси, фахові дії, які необхідно засвоїти обов'язково і які не потребують додаткових уточнень і досліджень (виокремлюючи їх, наприклад, червоним кольором). У структурно-логічній схемі також зазначалися деякі проблемні аспекти, які потребують поглибленого самостійного вивчення і дослідження (підкреслювались зеленим кольором). Дослідження може мати теоретичний характер (вивчення ролі історичних постатей в медсестринській діяльності), або практичний (дослідження ефективності стерилізації хірургічних інструментів шляхом їх кип'ятіння, автоклавування, кварцування, обробки спиртом тощо).

Окреслене завдання спрямовує студентів на поглиблене вивчення досліджуваної проблеми, щоб розширити власний професійний світогляд і уникнути можливих ускладнень у виконання професійно-значущих дій в майбутній діяльності за фахом.

2. Зміст інформаційного матеріалу, який презентується на кожному занятті, структурується згідно наступних вимог:
 - оптимальне співвідношення між теоретичним (текстовим і графічним) та практичним матеріалом, який може мати репродуктивний характер (наприклад, для вироблення навичок проведення певних маніпуляцій), або спонукати студентів до вияву дослідницької компетентності;

- інформація має подаватися викладачем в доступній і логічній формі;
- зміст навчального матеріалу кожного заняття повинен спрямовуватися на особистісний розвиток кожного студента (захоплювати новизною, мати професійне спрямування, активізувати його пізнавальну діяльність, що спонукатиме до організації самоосвітньої та дослідницької діяльності).

Наприклад, на основі дослідження ринку медичних послуг майбутня медична сестра, використовуючи методи маркетингу в умовах нових економічних відносин, повинна вміти:

- проводити розрахунки норм і нормативів для оцінки здоров'я населення та діяльності медичних закладів;
- розраховувати вартість медичної допомоги амбулаторному та стаціонарному пацієнту;
- розраховувати оптимальне число лікарняних ліжок в медичному закладі різних рівнів;
- визначати економічні збитки від тимчасової захворюваності, інвалідності, передчасної смерті;
- розраховувати коефіцієнт економічної ефективності в результаті зниження тимчасової захворюваності, інвалідності, передчасної смерті;
- досліджувати вплив охорони здоров'я на відтворення робочої сили;
- брати участь у ціноутворенні і системі надання платних медичних послуг;
- працювати з прайс-листами, готувати замовлення та одержувати медичні і фармацевтичні товари;
- проводити маркетингове дослідження діяльності ЛПЗ;
- обчислювати та давати оцінку показників діяльності ЛПЗ;
- робити висновки та давати рекомендації щодо оптимізації діяльності відділення, ЛПЗ по наданню медичних послуг.

3. Викладачі використовували інноваційні форми і методи навчання, спрямовані на активізацію дослідницької діяльності студентів. Це індивідуальні завдання, які презентуються студентами як результат проведеного дослідження; робота в малих групах з метою обговорення і вибору оптимального вирішення певної професійної проблеми чи завдання; загально групові форми організації навчання шляхом проведення диспутів, мозкового штурму, аналізу професійних ситуацій тощо. Зазвичай такі завдання мають комплексний характер. Оскільки передбачали формування необхідних фахових знань, практичних умінь і навичок, готовності до дослідницької

діяльності.

4. Викладачі підтримували студентів у їхньому прагненні виявляти індивідуальний підхід до навчання, що сприяло активізації дослідницької діяльності майбутніх фахівців сестринської справи. З цією метою кожен студент розробляв власне портфоліо професійного становлення, де відображалися:

- планування і визначення основних віх і завдань, залежно від прагнень кожного студента, його інтересу до майбутньої професії, акмеологічної спрямованості професійної освіти в коледжі (адже відомо, що від правильного планування діяльності на 50% залежить її успішність реалізації);
- результати самоосвітньої і дослідницької роботи студента з вивчення фахових дисциплін і вмій та навичок, отриманих під час практики.

Висновки. Організація навчально-пізнавальної діяльності студентів потребує систематичного контролю та оцінювання з метою перевірки, чи досягнута окреслена мета. З цією метою викладачі Рівненського базового медичного коледжу використовують комплекс тестових завдань, ситуативних задач, індивідуальних розробок студентів з результатами проведеної дослідницької роботи, яку аналізують, обговорюють і оцінюють як всі студенти, так і викладач.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипова М.В. Модель формування дослідницької компетентності майбутнього інженера-педагога / М.В. Архипова // Вісник Чернігівського ДПУ. Серія: Педагогічні науки. – 2010. – Вип. 76. – С. 93-96.
2. Бондаренко Л.І. Формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів вищих навчальних закладів в умовах магістратури: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л.І. Бондаренко. – Старобільськ, 2015. – 20 с.
3. Бурчак Л.В. Формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя хімії в системі вищої освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти / Л.В. Бурчак. – Полтава, 2011. – 20 с.
4. Головань М.С. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки / М.С. Головань // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. № 5 (23). – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2012. – С. 196-205.
5. Головань М.С. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність» / М.С. Головань, В.В. Яценко // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі: зб. наук. праць. Вип. VII. – Кривий Ріг: Вид. відділ НМетАУ, 2012. – С. 55-62.
6. Демешкант Н.А. Розвиток дослідницьких умінь як основа формування наукового світогляду студентів вищих навчальних закладів / Н.А. Демешкант // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. – К.: 2007. – Вип. 47. – С. 23-25.
7. Золочевська М.В. Формування дослідницької компетентності учнів при вивченні інформатики: метод. посібник / М.В. Золочевська. – Х.: ХГПІ, 2009. – 92 с.
8. Ушаков А.А. Развитие исследовательской компетентности учащихся профильной школы как личностно-осмысленного опыта осуществления учебно-исследовательской деятельности / А.А. Ушаков // Вестник Адыгейского государственного университета. – Майкоп: Изд-во АГУ, 2008. – С. 123-126.
9. Феськова Е.В. Составляющие элементы исследовательской компетентности [Электронный ресурс] / Е.В. Феськова. – Режим доступа: http://gdt.k26.ru/gnpk/index.php?option=com_content. – Название с экрана.
10. Чуб Е.В. Компетентностный подход в образовании. Современные технологии обучения, ориентированного на действие: метод. пособ. / Е.В. Чуб. – Новосибирск: Изд-во ГЦРО, 2009. – 66 с.

М.Р. ДЕМЯНЧУК. ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ МЕДСЕСТРИНСТВА В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН В РОВЕНСКОМ БАЗОВОМ МЕДИЦИНСКОМ КОЛЛЕДЖЕ

Резюме. *Исследованы теоретические вопросы формирования исследовательской компетентности будущих специалистов сестринского дела. Аргументировано, что в контексте обновления и реформирования медицинской отрасли принципиально важным становится вопрос о формировании нового поколения специалистов сестринского дела. Они призваны иметь не только глубокую теоретическую и практическую профессиональную подготовку, но и обладать способностью творчески использовать современные достижения в медицине путем исследовательской деятельности. Роль преподавателя заключается в том, чтобы использовать технологии обучения, ориентированные на исследовательскую деятельность студентов. В формировании исследовательской компетентности у студентов Ровенского базового медицинского колледжа преподаватели придерживались ряда требований, которые охарактеризованы в статье.*

Ключевые слова: *исследовательская компетентность, сестринское дело, специалисты медсестринства, профессиональная подготовка, педагогические технологии.*

M.R. DEMIANCHUK. FORMATION OF FUTURE NURSING SPECIALISTS' RESEARCH COMPETENCE WITHIN THE STUDY OF NURSING PROFESSIONAL DISCIPLINES AT RIVNE BASIC MEDICAL COLLEGE

The summary. *The theoretical aspects of formation of future nursing specialists' research competence are studied. It is argued that in the context of the renewal and reform of the healthcare industry the issue of forming a new generation of nursing specialists is fundamentally important. They are considered to be not only profoundly educated, but also to have the ability to creatively use modern achievements in medicine through research. The role of the teacher is to use educational technologies, oriented towards research activities of students. Within formation of students' research competence at Rivne basic medical college leaturers adhere to a number of requirements that are described in the article.*

Key words: *research competence, nursing, nursing specialists, training, educational technology.*

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. С.А. Литвиненко.

Одержано редакцією 03.03.2017 р.